

بررسی میزان موفقیت بخش «کارگاه ترجمه» در کتاب‌های عربی دوره دبیرستان از دیدگاه معلمان و دانش‌آموزان شهرستان دورود

دکتر عیسی متقی زاده^۱، دانش محمدی رکعتی^۲، محمد رضا نیکوبخت^۳

چکیده

یکی از تحولات آموزش زبان عربی در کتاب‌های عربی دوره دبیرستان، اضافه شدن بخشی با نام کارگاه ترجمه بود. این تغییر به‌خاطر افزایش قدرت فهم دانش‌آموزان از متون عربی، بالا بردن توان ترجمه روان از عربی به فارسی، تغییر نگرش منفی به زبان عربی و فراهم کردن زمینه مناسب برای مشارکت بیشتر آنان در فعالیت‌های کلاسی و برون کلاسی، روی داد. این گفتار بر آن است تا با پژوهشی کاربردی میزان موفقیت این بخش را در دستیابی به اهداف ذکر شده، بررسی کند. روش پژوهش، پیمایش و ابزار پژوهش، پرسشنامه و روش تحلیل داده‌ها توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش، دبیرستان‌های شهرستان دورود در استان لرستان است که نمونه‌گیری از آن با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انجام شد. نتایج نشان داد که از نظر بیشتر دانش‌آموزان و معلمان، بخش کارگاه ترجمه در دستیابی به اهداف خود موفق بوده است. از این رو بهتر است توجه بیشتر به بخش‌های متن‌محور در کتاب‌های درسی عربی بشود.

واژگان کلیدی: آموزش زبان عربی، کتاب‌های عربی دبیرستان، کارگاه ترجمه.

۱- مقدمه

در ده سال گذشته کتاب‌های درسی عربی، دچار تغییرات فراوانی شده‌اند؛ یکی از این تغییرات اضافه شدن بخشی با عنوان کارگاه ترجمه است. کارگاه‌های ترجمه شامل

emottaqi@yahoo.com

۱- استادیار گروه زبان و ادبیات عربی دانشگاه تربیت مدرس

۲- کارشناس ارشد ادبیات عربی - دانشگاه تربیت مدرس

۳- کارشناس ارشد ادبیات عربی - دانشگاه تربیت مدرس

تاریخ پذیرش: ۸۸/۱۲/۲۲

تاریخ دریافت: ۸۸ / ۲ / ۳۰

مجموعه‌ای از اصول و قواعد هستند که از خلال ترجمه متن‌های کوتاه، می‌کوشند اصول و قواعد ترجمه عربی به فارسی را به دانش‌آموزان یاددهند.

بسیاری از طرح‌های آموزشی در ایران، بویژه در بخش آموزش زبان‌های خارجی و بویژه آموزش زبان عربی، چه در دوره‌های دانشگاهی و چه در دوره‌های قبل از دانشگاه، بدون انجام دادن طرح‌های ارزشیابی اجرا می‌شوند و سال‌ها با وجود فقدان کارایی لازم، به حیات خود ادامه می‌دهند؛ از این رو ضرورت انجام دادن پژوهش‌هایی برای بررسی زمینه مناسب اجرای هر طرح آموزشی از یک سو و انجام تحقیقات و پژوهش‌هایی برای بررسی میزان موفقیت طرح آموزشی بعد از اجرایی شدن از سوی دیگر ضروری به نظر می‌رسد.

این پژوهش می‌کوشد میزان موفقیت بخش کارگاه ترجمه را در کتاب‌های عربی دوره دبیرستان بر اساس اهدافی که این بخش دنبال می‌کند، بررسی کند و در صورت نیاز راهکارهایی را هم ارائه دهد.

پژوهش حاضر علاوه بر اینکه از لحاظ نظری از نظریات متخصصان امر آموزش زبان استفاده کرده، کوشیده است از نظر عملی هم بهره‌های لازم را از مؤلفان کتاب‌های درسی از یک سو و معلمان کتاب‌های درسی از سوی دیگر، ببرد. یکی از نگارندگان خود از مؤلفان کتاب‌های درسی عربی و یکی دیگر نیز به عنوان معلم، سال‌ها در حوزه تدریس کتاب‌های عربی در دبیرستان تجربه دارد. با این حال تلاش شده است در تحلیل نتایج رعایت امانت شده، نتایج نه براساس تحلیل‌ات و تجربیات شخصی نگارندگان بلکه براساس تحلیل داده‌های به دست آمده از معلمان و دانش‌آموزان باشد.

۲- پیشینه پژوهش

تحقیقاتی که به بخش آموزش زبان عربی در ایران مربوط می‌شود بسیار اندک است. این تحقیقات بویژه در بخش آموزش زبان عربی در دوره‌های قبل از دانشگاه بسیار

محدود است. در بخش کارگاه ترجمه، براساس اطلاعاتی که نگارندگان از تحقیقات انجام شده به دست آورده‌اند، این پژوهش اولین پژوهشی است که به بررسی این بخش در کتاب‌های دبیرستان می‌پردازد.

۳- اهداف پژوهش

۳-۱- هدف کلی

بررسی میزان موفقیت بخش کارگاه ترجمه در کتاب‌های عربی دبیرستان.

۳-۲- اهداف جزئی

بررسی میزان موفقیت بخش کارگاه ترجمه در افزایش درک و فهم دانش‌آموزان از متون عربی.

بررسی میزان موفقیت بخش کارگاه ترجمه در بالا بردن توان دانش‌آموزان در ترجمه روان از عربی به فارسی.

بررسی میزان موفقیت بخش کارگاه ترجمه در تغییر نگرش دانش‌آموزان از قواعد محور بودن زبان عربی به نگرش متن محوری.

بررسی میزان موفقیت بخش کارگاه ترجمه در ایجاد یا بهبود نگرش ضروری بودن فراگیری صرف و نحو عربی و سودمند بودن آن در ترجمه و فهم متون نزد دانش‌آموزان.

بررسی میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه در فراهم کردن زمینه مناسب برای مشارکت هرچه بیشتر دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی و بیرون کلاسی.

۴- روش، ابزار، جامعه آماری و روش نمونه‌گیری پژوهش

در این تحقیق از روش پیمایش برای به دست آوردن اطلاعات و دیدگاه‌ها استفاده شده است. روش پیمایش روشی است که در آن از گروه‌های معینی از افراد خواسته می‌شود به تعدادی پرسش مشخص پاسخ دهند. این پاسخ‌ها مجموعه اطلاعات تحقیق را تشکیل می‌دهد.

ابزار گردآوری اطلاعات در این تحقیق، پرسشنامه محقق ساخته بوده است. پرسشنامه روش بسیار ساختمندی برای گردآوری داده‌ها است که در آن از هر پاسخگو مجموعه یکسانی از پرسش‌ها پرسیده می‌شود. پرسشنامه پرکاربردترین روش گردآوری داده‌های پیمایش است (دواس، ۸۷). از آنجا که پرسشنامه استاندارد مشابهی برای این تحقیق یافت نشد، نگارندگان با مطالعه متون تخصصی و مراجعه به نظریات متخصصان آموزش زبان و نظریه‌پردازان این حوزه، سؤال‌های پرسشنامه را طرح کرده‌اند. در مراجعه به نظریات صاحب نظران سعی شد که جنبه‌های منفی و مثبت که متخصصین در مورد استفاده از ترجمه در آموزش زبان، مطرح کرده‌اند بررسی شده، پس از توضیح و تحلیل، نظریات بهتر انتخاب و اهداف استفاده از ترجمه در آموزش زبان بیان گردد. از سوی دیگر با مراجعه به کتاب‌های راهنمای معلم عربی و مؤلفان کتاب‌های درسی عربی، اهداف کارگاه‌های ترجمه جمع‌آوری و بعد از تحلیل، با اهداف استفاده از ترجمه از نظر متخصصان و صاحب‌نظران مقایسه و در مجموع میزان موفقیت بخش کارگاه ترجمه در رسیدن به این اهداف با استفاده از پرسشنامه مشخص شد. دو پرسشنامه برای دو گروه معلمان و دانش‌آموزان تهیه گردید. پرسشنامه معلمان دارای ده سوال و پرسشنامه دانش‌آموزان دارای ۱۱ سوال است. سوالات پرسشنامه‌ها در چند حوزه اصلی طرح شده است: ۱- زمانی که معلمان به تدریس این بخش اختصاص می‌دهند ۲- میزان موفقیت کارگاه ترجمه در بالا بردن فهم دانش‌آموزان از متون عربی ۳- میزان موفقیت بخش کارگاه ترجمه در تغییر نگرش منفی دانش‌آموزان نسبت به خشک و قواعد محور بودن زبان عربی ۴- میزان درک معلمان از ضرورت کارگاه ترجمه و

میزان بیان این ضرورت برای دانش‌آموزان ۵- میزان موفقیت بخش کارگاه ترجمه در مشارکت دادن بیشتر دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی.

در پرسشنامه از طیف لیکرت استفاده شده است؛ به طوری که عدد نشان دهنده ارزش خیلی کم و عدد ۵ نشان‌دهنده ارزش بالا بوده است. روش تحلیل داده‌ها، روش تحلیلی - توصیفی است.

۵- اعتبار (پایایی) پرسشنامه

برای بررسی اعتبار پرسشنامه از نمونه‌ای مقدماتی و به تعداد ۵۰ نفر از دانش‌آموزان استفاده گردید که بر اساس آن میزان آلفای کرونباخ برابر ۰/۷۶۲ به دست آمد که نشان دهنده اعتبار مناسب پرسشنامه است.

۶- روایی پرسشنامه

جهت بررسی روایی نیز از دیدگاه و نظریات استادان و متخصصان حوزه آموزش زبان عربی و حوزه آمار استفاده شد؛ به طوری که پرسشنامه برای پنج تن از استادان و متخصصان ارسال شد و پس از اعمال نظریات متخصصین با اندکی تغییر مورد استفاده قرار گرفت.

۷- جامعه آماری پژوهش و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری پژوهش، دبیرستان‌های دولتی و غیرانتفاعی شهرستان دورود در استان لرستان است. انتخاب دبیرستان‌های این شهرستان از یک سو به این دلیل است که در شهرستان‌های کوچک، دانش‌آموزان به جز کتاب‌های درسی کتاب‌های کمکی دیگری در اختیار ندارند؛ از این رو نتایج به دست آمده از بررسی تأثیرات مثبت و منفی این کتاب‌ها، در این شهرستان‌ها از نتایج به دست آمده از بررسی تأثیرات این کتاب‌ها در شهرستان‌های بزرگ قابل اعتمادتر است؛ زیرا دانش‌آموزان در شهرستان‌های بزرگ غالباً علاوه بر کتاب‌های درسی، کتاب‌های کمکی نیز در اختیار دارند. از سوی دیگر یکی از

نگارندگان خود سال‌ها به عنوان معلم عربی در دبیرستان‌های شهرستان دورود مشغول تدریس است و انتخاب این شهرستان سبب سهولت در انجام پژوهش شده است. مجموع دبیرستان‌های دولتی و غیر انتفاعی این شهرستان بیست مدرسه است. روش نمونه‌گیری روش نمونه‌گیری خوشه‌ای بوده است. چهار دبیرستان پسرانه و چهار دبیرستان دخترانه به تصادف انتخاب شدند. این مدارس عبارتند از دبیرستان فاطمیه، نبوت، شاهد دخترانه، خنانه، ولایت فقیه، باقر العلوم، شاهد پسرانه و نمونه خوارزمی. در هر دبیرستان به تناسب تعداد دانش‌آموزان آن دبیرستان به تعداد کل دانش‌آموزان هشت دبیرستان، نمونه‌گیری انجام شد. در مجموع ۲۸۷ دانش‌آموز دختر و پسر از رشته‌های نظری (تجربی، ریاضی، ادبیات و علوم انسانی) در دو سطح سال دوم و سوم دبیرستان به صورت تصادفی انتخاب شدند. کتاب‌های عربی سال اول دبیرستان و دوره پیش دانشگاهی فاقد بخش کارگاه ترجمه هستند. پرسشنامه‌ها بین ۲۸۷ دانش و ۱۹ معلم عربی که در این هشت مدرسه تدریس می‌کردند پخش شد.

۸- ادبیات نظری پژوهش

۸-۱- اهمیت ترجمه در آموزش زبان‌های خارجی

آموزش زبان‌های خارجی در قرن‌های اخیر روش‌های آموزشی بسیاری را تجربه کرده است. از اولین و سنتی‌ترین این روش‌ها روش دستور- ترجمه (the grammer- translation metod) است. در این روش هدف از تحصیل زبان خارجی یادگرفتن یک زبان به منظور خواندن و فهمیدن متون آن زبان خارجی است (روله، ۲۳). در این روش لازم نبود که شاگرد کاربرد زبان بیگانه را فراگیرد، بلکه می‌بایست بیاموزد که چگونه آثار مولفان بزرگ را به زبان مادری خود ترجمه کند (چستن، ۳۸).

روش دستور- ترجمه بعدها با ظهور روش‌های جدیدتری همچون روش مستقیم (The direct method) و روش سمعی- زبانی (Audio-lingual) سال‌ها به‌دور از عرصه‌های آموزش زبان ماند (ژیوار، ۵۴). روش‌های جدید بیشتر بر نقش ارتباطی زبان تاکید می‌کردند. طرفداران این روش‌ها معتقد بودند که دست‌یافتن زبان آموز به توان ارتباطی، با استفاده از زبان مادری و ترجمه در تناقض است (خرما، ۷۱).

از جمله اشکالاتی که به استفاده از زبان مادری و ترجمه در آموزش و فراگیری زبان، گرفته‌اند می‌توان به این موارد اشاره کرد: ۱- بی توجهی به دو مهارت شنیداری و گفتار ۲- بی توجهی به تلفظ درست کلمات ۳- استفاده بیش از حد از زبان مادری، به طوری که فرصت استفاده از زبان مقصد را از زبان آموز می‌گیرد (المطیری: ۳۴) ۴ - یادگیری کلمات بسیاری که در فهرست‌های بلندی قرار دارند؛ امری که سبب خستگی و بی‌نشاطی زبان‌آموز می‌شود (alsubahi, 35) ۵- معلم محور بودن آموزش، به عبارت دیگر «تنها معلم دارای توانایی، دانش و معلومات زبانی در محیط آموزشی محسوب می‌شود که وظیفه انتقال دانش به زبان‌آموزان را بر عهده دارد.... همچنین به علت محوریت معلم در کلاس، سلاقی، خلاقیت‌ها و ابتکارات فردی زبان‌آموزان اغلب مد نظر قرار نمی‌گیرد» (حقانی، ۱۱۲).

با تمام اشکالاتی که بر استفاده از زبان مادری و ترجمه در آموزش زبان خارجی وارد است، امروزه بسیاری از صاحب‌نظران به بررسی دوباره نقش ترجمه در آموزش زبان و تاثیرات مثبت آن پرداخته‌اند. مقالات و کتاب‌های متعددی در زمینه نقش ترجمه در آموزش و یادگیری زبان دوم در سال‌های اخیر نگاشته شده است. از جمله این کتاب‌ها، کتاب «دور الترجمة فی تعلیم اللغات» «نقش ترجمه در آموزش زبان‌ها» از خانم الیزابت لافو فرانسوی است که توسط آقای حمید عواضی به عربی ترجمه شد.

نویسنده در این کتاب با انجام دادن تحقیقات پرسشنامه‌ای، نقش مثبت ترجمه را در آموزش زبان خارجی بیان می‌کند.

بعضی از متخصصان، استفاده از ترجمه را در مواردی که هدف از یادگیری زبان، فقط فهم متون است، توصیه می‌کنند (کحیله، ۴۰). گروهی نیز معتقدند که استفاده از ترجمه در جاهایی که هدف یادگیری زبان ارتباط با اهل آن زبان، گفتار، شنیدار و نوشتار باشد، با اهداف فراگیری زبان خارجی تناسب ندارد ولی به هر حال استفاده از ترجمه و زبان مادری دارای جنبه‌های مثبتی نیز هست. این گروه معتقدند که فراگیران زبان دوم، به ناچار به به کارگیری زبان مادریشان در امر یادگیری روی می‌آورند؛ چرا که گفتارهای زبان دوم به جز از خلال زبان اول معنا پیدا نمی‌کنند» (bouto, 32). این گروه همچنین استفاده از ترجمه را برای نشان دادن ویژگی‌های مشترک بین زبان خارجی و بین زبان مادری مؤثر می‌دانند (کحیله، ۴۵).

در واقع ترجمه در آموزش زبان، وسیله است نه هدف. وسیله برای فهم بهتر متون (الشیاب، ۲۲). ترجمه زمانی می‌تواند هدف باشد که از نوع ترجمه حرفه‌ای باشد. ترجمه را به دو نوع ترجمه عام (حرفه‌ای) و ترجمه آموزشی تقسیم کرده‌اند. منظور از ترجمه عام ترجمه‌ای است که برای اهدافی همچون اهداف شغلی به کار می‌رود ولی هدف از ترجمه آموزشی اهداف آموزشی محض است. ترجمه آموزشی مربوط به دانش‌آموزان در مدارس است. (Lederer, 29-30). لادمیرال (ladmiral) نیز بین ترجمه آموزشی و ترجمه حرفه‌ای تفاوت قائل است و معتقد است که ترجمه آموزشی تنها یک وسیله برای فهم بهتر زبان است (طننجو، ۳). در ترجمه آموزشی ترجمه هدف نیست بلکه وسیله است. هدف این نوع ترجمه فراگیری زبان، بالا بردن آگاهی‌های زبانی، ارزش‌گذاری، اطمینان یافتن از فراگیری درست، تثبیت و جا انداختن آگاهی‌ها و عبارات و ترکیب‌های قبلی و مطمئن شدن از درک و فهم دانش‌آموزان است (النحاسی الحمصی، ۱۷). خانم چریستین (christine) استاد دانشگاه کان (caen) فرانسه هم معتقد است که ترجمه آموزشی یک وسیله آموزشی مناسب است که مدرس را در ارزش‌گذاری دانش‌آموزان کمک می‌کند (طنجو، ۲). ترجمه سبب تعامل بهتر دانش‌آموزان با قواعد دستوری زبان

خارجی، یادگیری واژگان جدید و در نتیجه افزایش دانش‌زبانی آنان می‌شود(حقانی، ۱۰۹-۱۰۸). همچنین ترجمه تنها برای بالا بردن دانش زبانی و فهم بیشتر زبان‌آموز نیست بلکه سبب بالا رفتن اعتماد به نفس فراگیر نیز می‌شود. ترجمه یک جمله یا یک متن کوتاه می‌تواند احساس موفقیت را در فراگیر به وجود آورد (مبارک، ۴).
از آنجا که هدف از آموزش زبان عربی را در دوره دبیرستان بالا بردن درک و فهم دانش‌آموزان از قرآن و متون معرفی کرده‌اند، می‌توان گفت که استفاده از ترجمه می‌تواند سودمند باشد.

۸-۲- اهداف کارگاه ترجمه

اهداف کارگاه ترجمه را می‌توان براساس:

۱- اهدافی که استفاده از ترجمه در آموزش زبان دنبال می‌کند ۲- اهدافی که متخصصان از ترجمه آموزشی ذکر کرده‌اند ۳- اهدافی که مؤلفان کتاب‌های عربی دبیرستان در کتاب‌های راهنمای معلم و یا در مصاحبه‌های خود با نگارندگان این پژوهش، ذکر کرده‌اند، به موارد زیر تقسیم کرد:

۱- بالا بردن قدرت دانش‌آموزان در فهم متون عربی بصورت عام و فهم قرآن و متون دینی به صورت خاص ۲- بالا بردن قدرت دانش‌آموزان در ترجمه روان از عربی به فارسی ۳- تغییر نگرش دانش‌آموزان نسبت به زبان عربی(نگرش خشک و قواعدمحور بودن زبان عربی به نگرش متن محوری در این زبان، نگرش سودمند نبودن فراگیری قواعد صرف و نحوی به نگرش ضرورت و اهمیت فراگیری صرف و نحو عربی برای درک، فهم و ترجمه متون) ۴- فراهم کردن زمینه مناسب برای مشارکت دادن هرچه بیشتر دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی و بیرون کلاسی.

این جستار می‌کوشد میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه در رسیدن به این اهداف را بررسی کند. همچنین از آنجا که مواردی همچون: میزان اهمیت و ضرورت کارگاه‌های ترجمه از دیدگاه معلمان و دانش‌آموزان، میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه در کسب استقبال دانش‌آموزان، در تحقق این موفقیت در اهداف ذکر شده موثر هستند، این موارد را نیز در بررسی خود می‌گنجانند.

۹- تحلیل و توصیف داده‌ها

۹-۱-۱- توصیف جامعه آمار معلمان

جامعه آماری معلمان شامل ۱۹ معلم (۱۰ معلم زن و ۹ معلم مرد) بود که در ۸ دبیرستان انتخاب شده تدریس می‌کردند.

۹-۱-۲- توصیف جامعه دانش‌آموزان

از مجموع ۲۸۷ دانش‌آموز که به عنوان نمونه انتخاب شدند ۱۵۰ (۵۲/۲۶۴۸۱) دانش‌آموز دختر و ۱۳۷ (۴۷/۷۳۵۱۹) دانش‌آموز دختر وجود داشته است. از مجموع ۱۵۰ دانش‌آموز دختر، ۷۸ (۵۲/۷۸) دانش‌آموز سال دوم دبیرستان و ۷۲ (۴۸/۷۲) دانش‌آموز سال سوم دبیرستان بوده‌اند. از تعداد ۷۸ نفر دانش‌آموز دختر سال دوم، ۱۹ نفر رشته ریاضی، ۲۵ نفر رشته تجربی و ۳۴ نفر رشته ادبیات و علوم انسانی بودند. از مجموع ۷۲ دانش‌آموز دختر سال سوم نیز ۲۰ نفر رشته ریاضی، ۲۴ نفر رشته تجربی و ۲۸ نفر رشته انسانی بودند. از مجموع ۱۳۷ دانش‌آموز پسر نیز ۶۹ (۵۰/۳۶۴۹) نفر سال دوم دبیرستان و ۶۸ (۴۹/۶۳۵) نفر سال سوم دبیرستان هستند. از مجموع ۶۹ دانش‌آموز پسر سال دوم، ۲۱ نفر رشته ریاضی، ۲۳ نفر رشته تجربی و ۲۵ نفر رشته علوم انسانی، و از مجموع ۶۸

دانش‌آموز پسر سال سوم، ۱۹ دانش‌آموز رشته ریاضی، ۲۵ نفر رشته تجربی و ۲۴ نفر رشته انسانی بودند.

جدول شماره ۱: توزیع جامعه آماری در میان دانش‌آموزان دختر و پسر در سه رشته ریاضی، تجربی و انسانی

۱۳۷ (۴۷/۷۳۵۱۹) دانش‌آموزان پسر						۱۵۰ (۵۲/۲۶۴۸۱) دانش‌آموزان دختر					
۶۹ نفر سال دوم			۶۸ نفر سال سوم			۷۸ نفر سال دوم			۷۲ نفر سال سوم		
ریاضی	تجربی	انسانی	ریاضی	تجربی	انسانی	ریاضی	تجربی	انسانی	ریاضی	تجربی	انسانی
۲۱	۲۳	۲۵	۱۹	۲۵	۲۴	۱۹	۲۵	۳۴	۲۰	۲۴	۲۸

۹-۲- تحلیل و توصیف داده‌های مربوط به معلمان

سؤال ۱: به طور متوسط از هر سه جلسه تدریس چه زمانی را به تدریس کارگاه ترجمه اختصاص می‌دهید؟

تحلیل داده‌های این سوال نشان می‌دهد، میزان وقتی را که معلمان به تدریس کارگاه ترجمه در هر سه جلسه تدریس به طور متوسط اختصاص می‌دهند، به ترتیب عبارت است از: ۲۶/۳ از معلمان کمتر از ۱۵ دقیقه، ۲۶/۳ از معلمان ۱۵ دقیقه، ۳۱/۶ از معلمان ۳۰ دقیقه و ۱۵/۸ از معلمان ۴۵ دقیقه.

سؤال ۲: از نظر شما بخش کارگاه ترجمه در کتاب‌های دبیرستان تا چه اندازه ضروری به نظر می‌رسد؟

داده‌های تجربی این سؤال نشان می‌دهد که ۷۳/۷ از معلمان در سطح بالایی بر ضرورت کارگاه ترجمه تاکید می‌کنند. ۲۱/۱ نیز در سطح متوسط به ضرورت وجود کارگاه‌های ترجمه معتقدند، در حالی که ۵/۳ نیز در سطح پایین به این ضرورت قائل هستند.

اختلاف ۵۲/۶ میان بالاترین سطح و پایین‌ترین سطح در مورد ضرورت و اهمیت بخش کارگاه ترجمه از دیدگاه معلمان، نشان می‌دهد که نسبت زیادی از معلمان به

خوبی به ضرورت و اهمیت کارگاه ترجمه در بین بخش‌های دیگر کتاب‌های عربی، واقفند.

سوال ۳: آیا اداره آموزش و پرورش شهرستان کلاس‌های ضمن خدمتی را برای بالا بردن مهارت-های معلمان اختصاص داده است؟

داده‌های تجربی این سوال نشان می‌دهد که ۱۵/۶ از معلمان از تشکیل این کلاس‌ها اعلام بی‌خبری کردند، ۵۷/۹ از معلمان هم بیان کردند که آموزش و پرورش کلاسی را در این زمینه اختصاص نداده است، ۱۰/۵ از معلمان هم بیان کردند که اختصاص داده است ولی شرکت نکرده‌اند. بنابراین هیچ کدام از معلمان در این کلاس‌ها شرکت نکرده‌اند.

سوال ۴: مؤلفان کتاب‌های درسی تا چه اندازه در کتاب‌های راهنمای معلم، ضرورت کارگاه‌های ترجمه را بیان کرده‌اند؟

داده‌های به دست آمده از این سؤال نشان می‌دهد که ۲۶/۳ از معلمان معتقدند که ضرورت و اهمیت کارگاه‌های ترجمه در سطح بالایی در کتاب‌های راهنمای معلم بیان شده است، ۴۷/۴ از معلمان هم معتقدند که این ضرورت در سطح متوسطی به آن پرداخته شده است، در حالی که ۲۱/۱ از معلمان هم معتقدند که بیان اهمیت و ضرورت کارگاه‌های ترجمه در سطح پایینی بوده است.

در تحلیل داده‌های سوال ۴، اختلاف ۵/۲ بین بالاترین سطح ۲۶/۳ و پایین‌ترین سطح ۲۱/۱، نشان از این دارد که از نظر بیشتر معلمان، مؤلفان کتاب‌های درسی تقریباً ضرورت و اهمیت کارگاه‌های ترجمه را برای معلمان بیان کرده‌اند.

سوال ۵: با توجه به سؤالات زیر کارگاه‌های ترجمه تا چه اندازه موفق بوده‌اند؟

أ: کارگاه‌های ترجمه تا چه حد از استقبال دانش‌آموزان برخوردار بوده‌اند؟

ب: کارگاه‌های ترجمه تا چه اندازه توانسته‌اند درک و فهم دانش‌آموزان را از قرآن و متون دینی افزایش دهند؟

ج: کارگاه‌های ترجمه تا چه اندازه توانسته‌اند درک و فهم دانش‌آموزان را از دیگر متون عربی (غیر دینی) افزایش دهند؟

د: کارگاه‌های ترجمه تا چه اندازه توانسته‌اند توان دانش‌آموزان را در ترجمه روان از عربی به فارسی، تقویت کنند؟

ه: کارگاه‌های ترجمه تا چه اندازه توانسته‌اند نگرش ضرورت و اهمیت فراگیری قواعد صرفی و نحوی زبان عربی را برای درک، فهم و ترجمه متون، در دانش‌آموزان بوجود بیاورند و یا تقویت کنند؟

و: کارگاه‌های ترجمه تا چه حد توانسته‌اند نگرش خشک و قواعد محور بودن زبان عربی را به نگرش متن محوری در نزد دانش‌آموزان تغییر دهند؟

جدول شماره ۲: فراوانی نسبی سنجه‌های مربوط به میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه از دیدگاه معلمان

معرف ها	بالا		متوسط		پایین		کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
۱- استقبال دانش‌آموزان از کارگاه‌های ترجمه	۱۳	۶۸/۴	۳	۱۵/۸	۳	۱۵/۸	۱۹	۱۰۰
۲- بالا بردن درک و فهم دانش‌آموزان از قرآن و دیگر متون دینی	۱۰	۵۲/۶	۵	۲۶/۳	۴	۲۱/۱	۱۹	۱۰۰
۳- بالا بردن فهم و درک دانش‌آموزان از دیگر متون (غیر دینی)	۱۳	۶۸/۴	۶	۳۱/۶	۰	۰	۱۹	۱۰۰
۴- بالا بردن توان دانش‌آموزان در ترجمه روان از عربی به فارسی.	۱۲	۶۳/۲	۴	۲۱/۱	۳	۱۵/۸	۱۹	۱۰۰
۵- ایجاد و یا بهبود نگرش ضرورت و اهمیت فراگیری قواعد صرفی و نحوی زبان عربی برای ترجمه و فهم متون.	۱۴	۷۳/۷	۳	۱۵/۸	۲	۱۰/۵	۱۹	۱۰۰
۶- تغییر نگرش خشک و قواعد محور بودن زبان عربی به نگرش متن محوری	۱۴	۷۳/۷	۴	۲۱/۱	۱	۵/۳	۱۹	۱۰۰

تحلیل نتایج به دست آمده از مجموع داده‌های شش گفتار سؤال ۵ نشان می‌دهد ۶۶/۶۱ از معلمان معتقدند که کارگاه‌های ترجمه توانسته‌اند در سطح بالایی موفقیت کسب کنند. ۲۱/۹۵ از معلمان در سطح متوسط و ۱۱/۴۱ در سطح پایین معتقدند که کارگاه‌های ترجمه موفق بوده‌اند.

اختلاف ۵۵/۲ میان بالاترین سطح و پایین‌ترین سطح نشان از آن دارد که کارگاه‌های ترجمه از دیدگاه اکثریت معلمان در دستیابی به اهداف خود موفق بوده‌اند.

جدول شماره ۳: توزیع فراوانی نسبی میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه از نظر معلمان

میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه در دستیابی به اهداف خود از نظر معلمان	بالا (درصد)	متوسط (درصد)	پایین (درصد)	کل (درصد)
	۶۶/۶۱	۲۱/۹۵	۱۱/۴۱	۱۰۰

۹-۳- تحلیل و توصیف داده‌های مربوط به دانش آموزان

سوال ۱: معلمان شما از هر سه جلسه تدریس، به طور متوسط چند دقیقه را به تدریس کارگاه ترجمه اختصاص می‌دهند؟

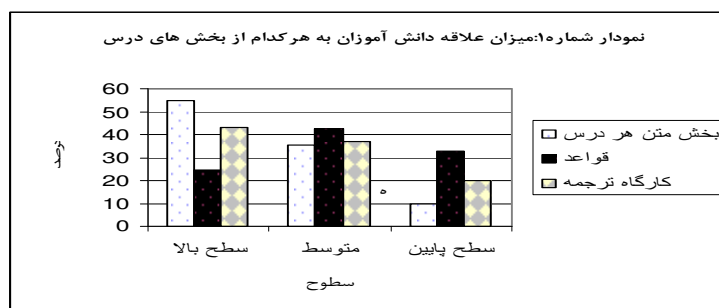
داده‌های به دست آمده از این سؤال نشان می‌دهد ۲۶/۵ از دانش‌آموزان معتقدند که معلمانشان کمتر از ۱۵ دقیقه از هر سه جلسه به تدریس کارگاه‌های ترجمه پرداخته‌اند. ۲۹/۳ هم این زمان را ۱۵ دقیقه، ۲۸/۹ از دانش‌آموزان آن را ۳۰ دقیقه، ۱۱/۱ از آنها ۴۵ دقیقه و ۳/۸ از آنها بیشتر از ۴۵ دقیقه می‌دانند.

سوال ۲: شما تا چه اندازه به هر کدام از بخش‌های زیر علاقه‌مند هستید؟

أ: بخش متن هر درس.

ب: بخش قواعد هر درس.

ج: بخش کارگاه ترجمه هر درس.

داده‌های به دست آمده از گفتار اول نشان می‌دهد $54/7$ از دانش‌آموزان به بخش متن هر درس در سطح بالایی علاقه‌مند هستند. $35/5$ از دانش‌آموزان در سطح متوسط و $19/8$ از دانش‌آموزان در سطح پایینی به این بخش‌گرایش دارند.

تحلیل داده‌های این سؤال اختلاف $44/9$ بین بالاترین سطح و پایین‌ترین سطح را نشان می‌دهد. این اختلاف به خوبی نشان می‌دهد بیشتر دانش‌آموزان به بخش متن هر درس علاقه قابل توجهی دارند.

در گفتار دوم، $24/7$ از دانش‌آموزان به بخش قواعد هر درس در سطح بالایی علاقه‌مندند، $42/5$ از دانش‌آموزان در سطح متوسط و $32/8$ در سطح پایینی به این بخش علاقه‌مندند.

اختلاف $8/1$ میان بالاترین سطح و پایین‌ترین سطح نشان‌دهنده بی‌علاقگی بیشتر دانش‌آموزان مورد نظر به بخش قواعد هر درس است.

در گفتار سوم $43/2$ از دانش‌آموزان در سطح بالا، $36/9$ در سطح متوسط، $19/9$ در سطح پایینی به بخش کارگاه ترجمه در هر درس علاقه دارند.

اختلاف $23/3$ میان بالاترین سطح و پایین‌ترین سطح، حالی از علاقه نسبتاً بالای دانش‌آموزان به بخش کارگاه ترجمه در هر درس است.

سوال ۳: با توجه به سؤالات زیر معلمان شما تا چه اندازه در توجیه ضرورت و اهمیت بخش کارگاه‌های ترجمه برای شما کوشیده‌اند؟

أ: معلمان شما تا چه اندازه این نکته را که کارگاه‌های ترجمه فهم شما را از متون عربی افزایش می‌دهند، برای شما بیان کرده‌اند؟

ب: معلمان شما تا چه اندازه این نکته را که کارگاه‌های ترجمه اصول و قواعد ترجمه روان از عربی به فارسی را به شما آموزش می‌دهند، برای شما بیان کرده‌اند؟
جدول شماره ۴: فراوانی نسبی سنجه‌های مربوط به میزان بیان اهداف و فواید کارگاه‌های ترجمه برای دانش‌آموزان از سوی معلمان.

معرف ها	بالا		متوسط		پایین		کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
۱- میزان بیان این نکته که کارگاه ترجمه فهم دانش‌آموزان را از متون عربی افزایش می‌دهد.	۱۷۹	۶۲/۴	۶۵	۲۲/۶	۴۳	۱۵/۰	۲۸۷	۱۰۰
۲- میزان بیان این نکته که کارگاه ترجمه اصول و قواعد ترجمه روان از عربی به فارسی را به دانش‌آموزان یاد می‌دهد.	۱۴۵	۵۰/۵	۸۹	۳۱/۰	۵۳	۱۸/۵	۲۸۷	۱۰۰

نتیجه تحلیل داده‌های به دست آمده از دو گفتار سؤال ۳ نشان می‌دهد ۵۶/۴۵ از دانش‌آموزان در سطح بالا، ۲۶/۸ از دانش‌آموزان در سطح متوسط و ۱۶/۷۵ از آنها هم در سطح پایین معتقدند معلمانشان ضرورت و اهمیت کارگاه‌های ترجمه را برای آنان بیان کرده‌اند. اختلاف ۳۹/۷ میان بالاترین سطح و پایین‌ترین سطح نشان از آن دارد که از نظر اکثریت دانش‌آموزان معلمان به خوبی اهمیت و ضرورت کارگاه‌های ترجمه را برای آنان بیان کرده‌اند.

جدول شماره ۵: توزیع فراوانی نسبی میزان بیان اهمیت و ضرورت کارگاه‌های ترجمه برای دانش‌آموزان از سوی معلمان

کل (درصد)	پایین (درصد)	متوسط (درصد)	بالا (درصد)	میزان بیان اهمیت و ضرورت کارگاه‌های ترجمه برای دانش‌آموزان از سوی معلمان
۱۰۰	۱۶/۷۵	۲۶/۸	۵۶/۴۵	

سؤال ۴: با توجه به سؤالات زیر کارگاه‌های ترجمه تا چه اندازه درک و فهم شما را از متون عربی افزوده‌اند؟

ا: شما تا چه اندازه لغات و اصطلاحات جدیدی را در کارگاه‌های ترجمه فرا گرفته‌اید؟

ب: کارگاه‌های ترجمه تا چه اندازه در بالا بردن فهم شما از قرآن موثر بوده‌اند؟

جدول شماره ۶: فراوانی نسبی سنجه‌های مربوط به میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه در بالا بردن فهم دانش-

آموزان از متون عربی و ترجمه روان از عربی به فارسی.

معرف ها	بالا		متوسط		پایین		کل
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۱- میزان فراگرفتن لغات و اصطلاحات جدید در کارگاه‌های ترجمه.	۱۵۱	۵۲/۶	۱۱۰	۳۸/۳	۲۶	۹/۱	۲۸۷
۲- میزان موثر بودن کارگاه‌های ترجمه در بالا بردن فهم دانش‌آموزان از قرآن	۱۴۲	۴۹/۵	۱۱۴	۳۹/۷	۳۱	۱۰/۸	۲۸۷

مجموع نتایج بدست آمده از دو گفتار این سؤال، میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه در بالا بردن فهم و درک دانش‌آموزان از متون عربی از نظر دانش‌آموزان را نشان می‌دهد. ۵۱/۰۵ از دانش‌آموزان کارگاه‌های ترجمه را در سطح بالایی در بالا بردن درک و فهمشان از متون عربی و قدرت ترجمه از عربی به فارسی موثر می‌دانند. ۳۹/۰ نیز در سطح متوسط و ۱۰/۹۵ نیز این امر را در سطح پایین می‌دانند. اختلاف ۴۱/۱ میان بالاترین سطح و پایین‌ترین سطح، موفقیت کارگاه‌های ترجمه را در بالا بردن درک و فهم دانش‌آموزان از متون عربی، از نظر دانش‌آموزان نشان می‌دهد.

جدول شماره ۷: توزیع فراوانی نسبی میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه در بالا بردن درک و فهم دانش‌آموزان از

متون عربی .

بالا (درصد)	متوسط (درصد)	پایین (درصد)	کل (درصد)
۵۱/۵۰	۳۹/۰	۱۰/۹۵	۱۰۰

میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه در بالا بردن درک و فهم دانش‌آموزان از متون عربی

سوال ۵: کارگاه‌های ترجمه تا چه اندازه در بالا بردن شما در ترجمه روان از عربی به فارسی موفق بوده‌اند؟

داده‌های تجربی این سؤال نشان می‌دهد که ۴۵/۶٪ از دانش‌آموزان در سطح بالا معتقدند که کارگاه‌های ترجمه در بالا بردن قدرت آنها در ترجمه از عربی به فارسی موفق بوده‌اند. ۴۳/۹٪ در سطح متوسط و ۱۰/۵٪ در سطح پایین معتقد به این امر هستند. اختلاف ۳۵/۱٪ میان سطح بالا و سطح پایین نشان می‌دهد از نظر بیشتر دانش‌آموزان، کارگاه ترجمه در بالا بردن قدرتشان در ترجمه روان از عربی به فارسی موفق بوده است.

سؤال ۶: با توجه به سؤالات زیر میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه را در تغییر نگرش خود نسبت به زبان عربی بیان کنید؟

أ: کارگاه‌های ترجمه تا چه اندازه توانسته‌اند نگرش شما را نسبت به اینکه زبان عربی زبانی خشک و قواعد محور است به نگرش متن محوری، تغییر دهند؟

ب: کارگاه‌های ترجمه تا چه اندازه توانسته‌اند نگرش ضرورت و اهمیت یادگیری صرف و نحو عربی برای درک، فهم و ترجمه متون، را در شما ایجاد کنند و یا بالا ببرند؟

جدول شماره ۸: فراوانی نسبی سنجه‌های مربوط به میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه در تغییر نگرش دانش -

آموزان نسبت به زبان عربی.

معرف ها	بالا		متوسط		پایین		کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
۱- نگرش خشک و قواعد محوری به متن محوری	۱۳۹	۴۸/۴	۹۸	۳۴/۱	۵۰	۱۷/۴	۲۸۷	۱۰۰
۲- ضرورت فراگیری صرف و نحو عربی برای فهم متون عربی و ترجمه این متون	۱۳۵	۴۷/۰	۱۰۸	۳۷/۶	۴۴	۱۵/۳	۲۸۷	۱۰۰

مجموع نتایج گفتارهای این سؤال، میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه را در تغییر نگرش دانش‌آموزان نسبت به زبان عربی، نشان می‌دهد. داده‌های بدست آمده از این دوسوال

نشان می‌دهد ۴۴/۷ از دانش‌آموزان در سطح بالا، ۳۵/۸۵ از دانش‌آموزان در سطح متوسط و ۱۶/۳۵ از آنها در سطح پایین، معتقدند که کارگاه‌های ترجمه در تغییر نگرششان نسبت به زبان عربی موثر بوده‌اند. اختلاف ۲۸/۳۵ میان سطح بالا و سطح پایین نشان‌دهنده این است که از نظر اکثریت دانش‌آموزان کارگاه‌های ترجمه در تغییر نگرششان نسبت به زبان عربی موفق بوده‌اند.

جدول شماره ۹: توزیع فراوانی نسبی میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه در تغییر نگرش دانش‌آموزان نسبت به زبان عربی.

کل (درصد)	پایین (درصد)	متوسط (درصد)	بالا (درصد)	میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه در تغییر نگرش دانش‌آموزان نسبت به زبان عربی.
۱۰۰	۱۶/۳۵	۳۵/۸۵	۴۴/۷	

سؤال ۷: با توجه به سؤالات زیر معلمان شما تا چه اندازه شما را در انجام کارگاه‌های ترجمه مشارکت می‌دهند؟

أ: معلمان شما تا چه اندازه در تدریس کارگاه ترجمه شما را در بحث‌های کلاسی شرکت می‌دهند؟
ب: معلمان تا چه اندازه شما را به مطالعه کارگاه‌های ترجمه در خانه تشویق می‌کنند؟

جدول شماره ۱۰: فراوانی نسبی سنجه‌های مربوط به میزان شرکت دادن دانش‌آموزان از سوی معلمان، در انجام کارگاه‌های ترجمه.

معرف‌ها	بالا		متوسط		پایین		کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
۱- شرکت دادن دانش‌آموزان از سوی معلمان، در بحث‌های کلاسی در تدریس کارگاه ترجمه	۱۳۳	۴۶/۳	۹۵	۳۳/۱	۵۹	۲۰/۶	۲۸۷	۱۰۰
۲- تشویق دانش‌آموزان از سوی معلمان برای مطالعه کارگاه‌های ترجمه در خانه	۸۱	۲۸/۲	۱۰۷	۳۷/۳	۹۶	۳۳/۴	۲۸۷	۱۰۰

در مجموع نتایج به دست آمده از دو گفتار این سؤال، نشان می‌دهد که ۳۵/۷ از دانش‌آموزان معتقدند که معلمانشان در سطح بالایی آنها را در انجام کارگاه‌های ترجمه مشارکت داده‌اند. ۳۵/۳ از آنها در سطح متوسط و ۲۷/۰ از آنها هم در سطح پایین به این امر معتقد هستند. اختلاف ۸/۷ میان بالاترین سطح و پایین‌ترین سطح نشان می‌دهد، معلمان تقریباً دانش‌آموزان را در انجام کارگاه‌های ترجمه مشارکت می‌دهند.

جدول شماره ۱۱: توزیع فراوانی نسبی میزان مشارکت دادن دانش‌آموزان در انجام کارگاه‌های ترجمه

کل (درصد)	پایین (درصد)	متوسط (درصد)	بالا (درصد)	میزان مشارکت دادن دانش‌آموزان از سوی معلمان در کارگاه‌های ترجمه.
۱۰۰	۲۷	۳۵/۳	۳۵/۷	

در مجموع نتایج به دست آمده از تحلیل داده‌های سؤال‌های ۶، ۷، ۵، ۴، میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه در دستیابی به اهداف خود از نظر دانش‌آموزان را نشان می‌دهد. تحلیل کلی این نتایج نشان می‌دهد که ۴۴/۲۶ از دانش‌آموزان در سطح بالا، ۳۵/۵۱ از آنها در سطح متوسط و ۳۱/۹ از آنها در سطح پایین معتقد بودند که بخش کارگاه ترجمه در اهداف خود موفق بوده است. اختلاف ۱۲/۳۹ میان بالاترین سطح و پایین‌ترین سطح نشان از موفقیت بخش کارگاه ترجمه از نظر بیشتر دانش‌آموزان دارد.

جدول شماره ۱۲: توزیع فراوانی نسبی میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه از نظر دانش‌آموزان

کل (درصد)	پایین (درصد)	متوسط (درصد)	بالا (درصد)	میزان موفقیت کارگاه‌های ترجمه در دستیابی به اهداف خود از نظر دانش‌آموزان
۱۰۰	۳۱/۹	۳۵/۳	۳۵/۷	

۱۰- بررسی نتایج توصیف و تحلیل داده‌های بدست آمده از معلمان و دانش-

آموزان

نتیجه تحلیل داده‌های به دست آمده از سؤال ۱ معلمان هماهنگ با نتیجه داده‌های به دست آمده از سؤال ۱ دانش‌آموزان است. براساس داده‌های معلمان ۵۲/۶ از آنان زیر ۳۰ دقیقه به تدریس بخش کارگاه ترجمه اختصاص می‌دهند. ۵۵/۸ از دانش‌آموزان هم ذکر کردند که معلمانشان زیر ۳۰ دقیقه به این بخش اختصاص می‌دهند. براساس مصاحبه‌هایی که نگارندگان با مؤلفان کتاب‌های درسی عربی دبیرستان انجام داده‌اند، میزان زمان مناسب و متوسط برای تدریس بخش کارگاه ترجمه در هر سه جلسه تدریس که متوسط زمان تدریس یک درس است، حدود ۳۰ دقیقه برآورد شده است.

براین اساس بیش از نیمی از معلمان این زمان را رعایت نمی‌کنند. در مقابل نیم کمتری از آنان به این زمان پایبند هستند. همچنین نسبت بالایی (۷۳/۷) از معلمان ذکر کردند که اهمیت و ضرورت بخش کارگاه ترجمه را درک کرده‌اند (سؤال ۲ معلمان). در عین حال معلمان ذکر کردند که هیچ کدام از آنان در کلاس‌های ضمن خدمت آموزش و پرورش شرکت نکرده‌اند (سؤال ۳ معلمان). نسبت بالایی از معلمان علت عدم شرکت را برگزار نشدن این کلاس‌ها بیان کردند. بیشتر معلمان ذکر کردند که مؤلفان کتاب‌های درسی عربی، در کتاب‌های راهنمای معلم ضرورت و اهمیت کارگاه‌های ترجمه را تشریح کرده‌اند. از مجموع این نتایج می‌توان نتیجه گرفت که از یک طرف تاکید نسبت بالایی معلمان بر ضرورت و اهمیت کارگاه‌های ترجمه نشان از درک آنان از اهمیت این بخش دارد. از سوی دیگر نسبت پایینی از آنان فقط زمان مناسبی را برای تدریس این بخش اختصاص می‌دهند. به نظر می‌رسد برگزار نشدن کلاس‌های ضمن خدمت از سوی اداره آموزش و پرورش شهرستان، از یک سو و تشریح نکردن زمان مناسب برای تدریس این بخش علاوه بر تشریح ضرورت و اهمیت این بخش، در کتاب‌های

راهنمای معلم از سوی دیگر، را می‌توان از عوامل بی‌اطلاعی معلمان از زمان مناسب برای تدریس این بخش دانست.

تحلیل یافته‌های سؤال ۲ دانش‌آموزان نشان داد که دانش‌آموزان به ترتیب به دو بخش متن هر درس و بخش کارگاه ترجمه در هر درس علاقه دارند. بیشتر دانش‌آموزان هم به بخش قواعد هر درس علاقه‌ای نشان ندادند. این امر بر ضرورت توجه به محوریت متن به عنوان یک محور مورد علاقه دانش‌آموزان تاکید می‌کند. نتایج به دست آمده از تحلیل سؤال ۵ معلمان، موفقیت کارگاه‌های ترجمه را از نظر نسبت بالایی از معلمان در مواردی همچون بالابردن فهم دانش‌آموزان از متون عربی، بالا بردن قدرت ترجمه روان از عربی به فارسی، تغییر نگرش آنان نسبت به زبان عربی نشان می‌دهد.

نتایج بدست آمده از سؤال‌های ۴، ۵، ۶، ۷ دانش‌آموزان هم این موفقیت را در ابعاد گوناگون آن تایید می‌کند. نسبت بیشتر دانش‌آموزان در سؤال ۴ کارگاه‌های ترجمه را در بالا بردن فهم و درکشان از متون عربی موفق دانسته‌اند. در سؤال ۵ نیز نسبت بیشتر دانش‌آموزان معتقد به موفقیت بخش کارگاه ترجمه در بالا بردن توانشان در ترجمه روان از عربی به فارسی هستند. در سؤال ۶ نسبت بالای دانش‌آموزان معتقدند که کارگاه‌های ترجمه در تغییر نگرششان نسبت به زبان عربی موفق بوده‌اند. این سؤال نیز همانند با سؤال ۲ دانش‌آموزان که نشان داد دانش‌آموزان به متن بیشتر از قواعد علاقه نشان می‌دهند، بر ضرورت توجه به محوریت متن تاکید می‌کند. یکی از مسائلی که آموزش زبان عربی در ایران را با مشکلات زیادی روبرو کرده و بی‌علاقگی فراگیران به این زبان را سبب شده است، قواعد محور بودن آموزش این زبان در مدارس و دانشگاه‌ها است. این درحالی است که پژوهش‌هایی بسیاری در حوزه آموزش زبان‌های خارجی، توجه به محوریت متن را از عوامل مهم ایجاد انگیزه در زبان‌آموزان و تغییر نگرش منفی آنها نسبت به زبان مقصد معرفی کرده‌اند. متخصصان امر آموزش زبان،

توجه به محوریت متن را حتی در تدریس قواعد صرفی و نحوی از روش‌های مفید در آموزش زبان می‌دانند(الرکابی، ۱۹۸۶: ۱۳۶).

در سؤال ۷ هم نسبت بیشتر دانش‌آموزان معتقدند که معلمانشان در انجام کارگاه-های ترجمه آنها را شرکت داده‌اند.

نتایج به دست آمده اگرچه موفقیت بخش کارگاه ترجمه را از نظر بیشتر معلمان و دانش‌آموزان نشان می‌دهد، ولی نتایج به دست آمده از دانش‌آموزان که نسبت تأیید کنندگان(۳۵/۷) در آن، تنها چند واحد(۳/۸) از نسبت مخالفان(۳۱/۹) بیشتر است، ضرورت توجه بیشتری را، از سوی مراکز هم‌چون اداره آموزش و پرورش و سازمان تألیف کتاب‌های درسی برای توجیه و تبیین ضرورت و اهمیت بخش کارگاه ترجمه، روش‌های تدریس آن و ساعات مناسب برای تدریس این بخش، می‌طلبد.

۱۱- نتایج

نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داد که :

۱- حدود نیم بیشتری از معلمان جامعه آماری، کمتر از ۳۰ دقیقه به تدریس بخش کارگاه ترجمه اختصاص می‌دهند.

۲- بیشتر معلمان و دانش‌آموزان ضرورت بخش کارگاه ترجمه را به خوبی درک کرده‌اند.

۳- از نظر نسبت بیشتر معلمان و دانش‌آموزان، کارگاه‌های ترجمه از یک سو توانسته-اند درک و فهم دانش‌آموزان را از متون عربی بالا ببرند و از سوی دیگر قدرت آنان را در ترجمه روان از عربی به فارسی افزایش دهند.

- ۴- این کارگاه‌ها همچنین توانسته‌اند نگرش خشک و قواعد محور بودن زبان عربی را به نگرش متن محوری، و نگرش سودمند نبودن قواعد صرفی و نحوی را به نگرش ضرورت و اهمیت یادگیری این قواعد برای درک، فهم و ترجمه متون تغییر دهند.
- ۵- همچنین کارگاه‌های ترجمه در فراهم کردن فرصتی برای مشارکت بیشتر دانش-آموزان در فعالیت‌های کلاسی و بیرون کلاسی موفق بوده‌اند.

۱۲- راه کارها

- ۱- آموزش و پرورش باید کلاس‌های ضمن خدمت برای معلمان اختصاص دهد و در این کلاس‌ها شیوه‌های تدریس هر بخش از درس و زمان مناسب برای تدریس این بخش‌ها را برای معلمان تشریح کند.
- ۲- مؤلفان کتب درسی عربی باید زمان مناسب را برای هر بخش از درس در کتاب‌های راهنمای معلم بیان کنند.
- ۳- از آنجا که وجود بخش‌هایی همچون کارگاه ترجمه تا حدود زیادی سبب تغییر دیدگاه دانش‌آموزان نسبت به خشک و قواعد محور بودن زبان عربی، شده است، مؤلفان کتاب‌های درسی عربی می‌توانند با افزودن بخش‌های مشابه که متن را محوریت آموزش قرار می‌دهد، هرچه بیشتر این نگرش منفی را تغییر دهند.
- ۴- بیشتر تحقیقات و پژوهش‌هایی که در حوزه رشته زبان و ادبیات عربی انجام می‌شود، مربوط به بخش ادبیات این رشته است. بخش آموزش این رشته نیز نیازمند توجه استادان و دانشجویان است.
- ۵- شایسته است بین مراکز همکاری همچون بخش عربی سازمان تالیف کتاب‌های درسی و مراکز دانشگاهی پلی ارتباطی برقرار شود تا از یک طرف مؤلفان

کتاب‌های درسی عربی از نظریات و پژوهش‌های استادان و دانشجویان استفاده‌کنند و از طرف دیگر مراکز دانشگاهی از تجربیات عملی مؤلفان کتاب-های درسی سود برند.

۶- نهادهایی همچون انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی می‌تواند با همکاری گروه‌های عربی در کلیه دانشگاه‌ها و سازمان تالیف کتاب‌های درسی عربی، طرح‌های پژوهشی را در زمینه آموزش زبان عربی چه در دانشگاه و چه قبل از دانشگاه طرح‌ریزی کند و با واگذار کردن این طرح‌ها به گروه‌هایی از استادان و دانشجویان، این طرح‌ها را عملی‌کتر و از نتایج به دست آمده آنها در آموزش زبان عربی در دوره‌های قبل از دانشگاه و دوره‌های دانشگاه استفاده شود.

منابع و مأخذ

- حقانی، نادر؛ روش دستور ترجمه در بستر الکترونیکی، پژوهش‌زبان‌های خارجی، شماره ۲۲، زمستان ۱۳۸۳، صص ۱۱۸-۱۰۳.
- چستن، کنت، گسترش مهارت‌های آموزش زبان دوم (تئوری و عملی)، ترجمه: نور محمدی، محمود، تهران، انتشارات رهنما، چاپ اول، ۱۳۷۸.
- دواس، دی‌ای، پیمایش در تحقیقات اجتماعی، ترجمه هوشنگ نایی، تهران، نشر نی، ۱۳۸۳.
- ال‌رکابی، جودت، طرق تدریس اللغة العربیة، دمشق، دارالفکر، الطبعة الثانية، ۱۹۸۶.
- روله، ادی، نظریه زبانشناسی توصیف زبانشناختی و تدریس زبان، ترجمه: فقیه، اسماعیل، تهران، مرکز ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۷۱.
- ژبوار، دنی، زبانشناسی کاربردی و علم آموزش زبان، ترجمه: گیتی دیهم، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، چاپ اول، ۱۳۶۵.
- الشیاب، سعید؛ عبد اللطیف، محمد، الترجمة و التدریس و تعلم اللغة الأجنبية، مجلة جامعة الملك سعود (اللغات و الترجمة)، المجلد الثالث عشر، قسم اللغات الأروبية و الترجمة، کلیة

- اللغات و الترجمة، جامعة الملك سعود، الرياض، المملكة العربية السعودية، صص ١٥-٣٠، ١٤٢٢هـ ق
- طجو، محمد أحمد، الترجمة و تعليم اللغات الأجنبية، كلية اللغات و الترجمة، جامعة الملك سعود، ٢٠٠٧. <http://forum.art-net.com/viewtopic.php?style=17>
- كحيله سعيده، نظريات الترجمة، بحث في الماهية و الممارسة، ٢٠٠٦. www.reefnet.gov.sy/booksproject/adabajabya/135/nazary.pdf
- مبارك، حسان، تعليم اللغة، استعمال الترجمة في تعليم اللغة، جامعة ام القرى، قسم الآداب، ٢٠١٠.
- المطيرى، متعب بن عبد ثلاب، المشكلات التدريسية لمعلم اللغة الإنجليزية بالمرحلة الابتدائية (بمحافظة المهدي)، الإشراف: موسى بن محمد صالح الحبيب، متطلب تكميلي لنيل درجة الماجستير في المناهج و طرق تدريس اللغة الإنجليزية، المملكة العربية السعودية، جامعة أم قري، كلية التربية، قسم المناهج و طرق التدريس، ١٤٢٩هـ ق.
- نايف، خرما، على حجاج، اللغات الأجنبية تعليمها و تعلمها، الكويت، عالم المعرفة، ١٤٢٩هـ ق.
- النحاسى الحمصى، محمد نبيل، دور الترجمة و وظائفها في تعليم و تعلم اللغات الأجنبية، مجلة جامعة الملك سعود، المجلد الثامن عشر، الرياض، كلية اللغات و الترجمة، صص ١٠-٢٥، (١٤٢٧ هـ ق).
- alsubahi(1991),teching English in the ghlf,first edition,Jeddah,dar al-funon.
- Lederer, Marianne(1994), *La traduction aujourd'hui*, Paris, Hachette.

دراسة مدى نجاح قسم «ورشة الترجمة» في الكتب العربية للمدارس المتوسطة، من وجهة نظر معلمي مدينة «دورود» و تلاميذها

الدكتور عيسى متقي زاده

استاذ مساعد في اللغة العربية و آدابها بجامعة تربيت مدرس

دانش محمدي ركعتي

ماجستير في اللغة العربية و آدابها بجامعة تربيت مدرس

محمد رضا نيكويخت

ماجستير في اللغة العربية و آدابها بجامعة تربيت مدرس

الملخص

تحولت مناهج تعليم اللغة العربية في إيران تحولاً ملفتاً بعد الثورة الإسلامية و لاسيما في العقد الأخير، حيث أضيفت أقسام إلى الكتب العربية للمدارس المتوسطة، منها قسم « ورشة الترجمة». تستهدف ورشات الترجمة - حسب ما استخرج عن طريق المراجعة إلى آراء نظريات الأخصائيين في تدريس اللغات الأجنبية و تعلمها، و المراجعة إلى كتب دليل المعلم، و المقابلات التي أجريت مع مؤلفي الكتب العربية للمدارس- إلى : تنمية قدرات طلاب المدارس لفهم النصوص، و تنمية تمكنهم من الترجمة المؤلفات من العربية إلى الفارسية، و تغيير رؤيتهم السلبية بالنسبة إلى اللغة العربية، و أخيراً توفير جو ملائم لإشراك التلاميذ الفعال في النشاطات الصفية و خارج الصف. تنطلق هذه الدراسة من سؤال مفاده، كم تكلفت ورشات الترجمة عن النجاح في الحصول على أهدافها؟ تكوّن مجتمع الدراسة من المدارس المتوسطة بمدينة « دورود» في محافظة « لرستان». اختير ١٩ معلماً، و ٢٨٧ طالبا و طالبة مدرسياً من مجموع ٨ مدارس. قام الباحثون بتطبيق أداة الدراسة عليهم بعد التأكد من معاملات الصدق و الثبات. استخدم الباحثون الحزمة الإحصائية للعلوم الاجتماعية (spss) لتحليل البيانات. أظهرت النتائج أن أكثر التلاميذ و المعلمين يرون أن ورشات الترجمة استطاعت نيل أهدافها المنشودة. فمن هذا المنطلق تظهر ضرورة العمل على تطوير مناهج تعليم اللغة العربية في المدارس إلى مناهج أكثر تمحوراً حول النص.

المفردات الرئيسية: تعليم اللغة العربية، الكتب العربية للمتوسطة، ورشة الترجمة.

